

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi perintökaaren 7 luvun
3 ja 5 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi perintökaaren lakiosaa koskevia säännöksiä siten, että perittävän jäämistöön lisättäisiin lakiosia laskettaessa ainoastaan sellaiset perittävän eläessään antamat lahjoitukset, jotka on annettu perilliselle ennakkoperintönä tai jotka ovat tarkoituksensa puolesta rinnastettavissa testamenttiin. Lahjoitusta ei enää voitaisi lisätä jäämistöön yksinomaan sillä perusteella, että lahjoituksella on ilmeisesti tarkoitettu suosia sen saajaa lakiosaan oikeutettuun perilliseen nähden.

Lisäksi ehdotetaan, että testamentin saaja

voisi suorittaa perilliselle kuuluvan lakiosan tai lakiosasta puuttuvan määrän rahana, vaikka oikeudesta rahasuoritukseen ei ole testamentissa nimenomaista mainintaa. Lakiosavaatimuksen esittämistä koskevaa säännöstä muutettaisiin samalla siten, että vaatimus voitaisiin eräissä tapauksissa tehdä myös ilmoittamalla siitä virallisessa lehdesä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

PERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö

Perittävän rintaperillisellä sekä ottolapsella ja tämän jälkeläisellä on perintökaaren (40/1965) 7 luvun mukaan oikeus lakiosaan perittävän jälkeen. Lakiosa on puolet lakiosaan oikeutetulle perilliselle lakimääräisen perimysjärjestyksen mukaan tulevan perintöosan arvosta.

Perintökaaren 7 luvussa on säännöksiä, joilla pyritään siihen, ettei lakiosaoikeuden arvoa voitaisi perittävän toimenpitein vähentää. Perintökaaren 7 luvun 3 §:n 3 momentissa säädetään lakiosaoikeuden suojasta perittävän antamia lahjoituksia vastaan. Sen mukaan on pesän varoihin lakiosaa laskettaessa lisättävä perittävän antama ennakkope-

rintö sekä, jollei erityisiä vastasyitä ole, perittävän sellaisissa olosuhteissa tai sellaisin ehdoin antama lahja, että se on tarkoituksensa puolesta rinnastettavissa testamenttiin. Pesän varoihin on myös, jollei ole erityistä vastasyitä, lisättävä niin sanottu suosiolahja eli lahja, jonka perittävä on antanut jälkeläiselleen tai ottolapselleen taikka tämän jälkeläiselle tahi näiden puolisolle ja jolla on ilmeisesti tarkoitettu suosia sen saajaa lakiosaan oikeutetun perillisen vahingoksi.

Se, jolle perittävä on antanut edellä mainitun lahjan, voi joutua saamansa lahjan arvolla vastuuseen lakiosan täyttämisestä. Vastuu syntyy perintökaaren 7 luvun 8 §:n mukaan siinä tapauksessa, ettei perillinen voi saada lakiosaansa perittävän jäämistöstä. Perillisen on vaadittava lakiosan täydennystä kanteella vuoden kuluessa siitä, kun hän on saanut

tiedon perittävän kuolemasta ja lahjoituksen määräyksestä, joka loukkaa hänen oikeuttaan lakiosaan, kuitenkin viimeistään kymmenen vuoden kuluessa perittävän kuolemasta.

Perillisen lakiosaa suojataan myös perittävän tekemää testamenttia vastaan. Testamentti on perintökaaren 7 luvun 5 §:n mukaan tehoton siltä osin kuin se estää häntä saamasta lakiosaansa jäämistöstä tai rajoittaa hänen oikeuttaan määrätä lakiosana tulevasta omaisuudesta. Testamentin tekijä voi kuitenkin määrätä, että testamentin saajalla on oikeus suorittaa lakiosa tai siitä puuttuva määrä rahana. Tällainen testamentti on pätevä, jos rahasuoritus tehdään viimeistään perillisen määräämän kohtuullisen ajan kuluessa.

Perintökaaren 7 luvun 5 §:ssä on säännökset myös siitä, millä tavoin perillisen on vedottava lakiosaansa loukkaavan testamentin tehostomuuteen. Vetoaminen suoritetaan siten, että perillinen ilmoittaa lakiosaa koskevan vaatimuksensa testamentin saajalle joko haastemiehen välityksellä tai muutoin todistettavasti. Ilmoitus on tehtävä kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun testamentti on annettu tiedoksi perilliselle.

1.2. Lainsäädäntö muissa pohjoismaissa

Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa ei ole säännöksiä, joiden nojalla suosiolahjan kaltainen lahjoitus voitaisiin ottaa huomioon lakiosaa laskettaessa. Norjan ja Tanskan oikeuden mukaan lakiosaoikeutta ei suojata sellaisia lahjoituksia vastaan, jotka perittävä on tehnyt eläessään. Ruotsin perintökaaren mukaan lakiosaa laskettaessa otetaan huomioon perittävän antama ennakkoperintö ja sellainen lahja, joka on tarkoituksensa puolesta rinnastettavissa testamenttiin.

Norjan, Ruotsin ja Tanskan lakien mukaan testamentin saaja ei voi suorittaa lakiosia rahana. Näissä maissa ei sen vuoksi ole voinut syntyä kysymystä siitä, voidaanko lakiosat suorittaa rahana silloin, kun testamentissa ei ole asiasta nimenomaista ehtoa.

2. Ehdotetut muutokset

Esityksessä ehdotetaan perintökaaren 7 luvun 3 §:ää muutettavaksi siten, että perittävän antamaa lahjoitusta ei enää lisittäisi jäämistöön yksin omaan sen vuoksi, että lahjoituksella on ilmeisesti tarkoitettu suosia sen saajana olevaa perittävän jälkeläistä, ottolasta, tämän jälkeläistä tai näiden puolisoa la-

kiosaan oikeutettuun perilliseen nähden. Lakiosaoikeus olisi sitä vastoin edelleen suojattu ennakkoperintöjä sekä sellaisia perittävän lahjoituksia vastaan, jotka ovat tarkoituseltaan rinnastettavissa testamenttiin.

Suosiolahjaa koskevan säännöksen poistamista on pidettävä aiheellisena, sillä se rajoittaa nykyoloissa liiallisella tavalla henkilön vapautta lahjoittaa omaisuuttaan elinikanaan. Suosiolahjan lisäämistä koskeva säännös voi johtaa siihen, että lahjoitus, jolla ei ole mitään yhteyttä lahjoittajan kuolemaan ja jonka lahjoittaja on antanut ehkä vuosikymmeniä ennen kuolemaansa, tulee merkittäväksi lakiosia laskettaessa. Tästä voi olla seurauksena lakiosan suuruuden kasvaminen siten, että perittävän testamenttia, jolla hän on ilmaissut viimeisen tahtonsa, ei voida toteuttaa. Lakiosasäännöstöllä ei nykyisin ole sellaista merkitystä perillisten elämän perusedellytysten turvaajana, että perittävän mahdollisuuksia määrätä omaisuudestaan olisi aihetta näin pitkälle menevästi rajoittaa.

Suosiolahjaa koskeva säännös asettaa myös perittävän jälkeläiset, ottolapset, ottolasten jälkeläiset ja edellä mainittujen puoliset lahjan saajina muita huonompaan asemaan. Ei ole johdonmukaista, että näille tehty lahjoitus vaikuttaa lakiosiin sellaisissakin oloissa, joissa perittävä voi lahjoittaa omaisuuttaan muille henkilöille täysin vapaasti. Suosiolahjan huomioon ottaminen on myös omiaan vaikeuttamaan elinkeino-omaisuuden siirtämistä tapauksissa, joissa elinkeinon jatkajaksi tulee luopuvaan elinkeinon harjoittajaan edellä mainitussa sukulaisuus- tai lankoussuhteessa oleva henkilö. Elinkeinoon jatkaja joutuu tällöin varautumaan siihen, että häneen kohdistetaan ehkä vuosikymmeniä myöhemmin lakiosan täydennysvaatimus. Tällaisen riskin asettamista elinkeinon jatkajalle ei voida pitää perusteltuna, kun otetaan huomioon, ettei vastaavaa riskiä ole olemassa silloin, kun omaisuus lahjoitetaan muulle henkilölle.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi muutettavaksi perintökaaren 7 luvun 5 §:ää. Pykälän 2 momenttiin ehdotetun muutoksen mukaan testamentin saaja voisi suorittaa lakiosaan oikeutetulle perilliselle lakiosaa vastaavan tai siitä puuttuvan määrän rahana siinäkin tapauksessa, ettei testamenttiin ole otettu tätä koskevaa ehtoa.

Nykyinen sääntely, jossa edellytetään, että oikeudesta rahasuoritukseen tulee olla testamentissa ehto, on eräissä tapauksissa tarpeet-

tomasti estänyt testamentin tekijän tarkoituksen toteuttamisen. Näin on saattanut käydä esimerkiksi siitä syystä, ettei ehdon mainitsemisen tarpeellisuutta ole tiedetty testamenttia laadittaessa. Ehto on saatettu jättää ottamatta testamenttiin myös sen vuoksi, että testamentin tekijällä ei testamenttia laatiessaan ollut aihetta olettaa testamentin tulevan loukkaamaan lakiosaa.

Ehdotetulla muutoksella on käytännöllistä merkitystä erityisesti silloin, kun testamentilla on määrätty taloudellisesta kokonaisuudesta, esimerkiksi liikeyrityksestä tai maatalouskiinteistöstä, joka on elinkeinon kannalta tarkoituksenmukaista säilyttää jakamattomana. Muutos johtaisi siihen, että testamentin saaja voisi pitää saamansa kokonaisuuden suorittamalla lakiosasta puuttuvan määrän rahana, vaikka oikeudesta rahasuoritukseen ei testamentissa nimenomaisesti mainita. Testamentin tekijä voisi kuitenkin luonnollisesti testamentissaan määrätä, ettei testamentin saajalla ole oikeutta rahasuoritukseen.

Esityksessä ehdotetaan vielä täydennettäväksi 7 luvun 5 §:n 3 momenttia siltä osin kuin se koskee lakiosavaatimuksen ilmoittamista. Jos lakiosaa koskevaa vaatimusta ei ole saatu ilmoitetuksi testamentin saajalle sen vuoksi, että hänen voidaan asiassa ilmenneiden seikkojen perusteella olettaa välttelevän vaatimuksen tiedoksiantoa tai jos hänen osoitteensa on tuntematon, lakiosavaatimus voitaisiin tehdä ilmoittamalla siitä vaatimuksen tekemiselle säädetyn ajan kuluessa julkaistavassa virallisessa lehdessä. Se, että perilliselle annetaan mahdollisuus tehdä lakiosavaatimus tällä tavoin, on perusteltua erityisesti sen vuoksi, että lakiosavaatimus on tehtävä lyhyessä, kuuden kuukauden määräajassa.

Viimeksi mainitun muutoksen seurauksena 5 §:n nykyisen 3 momentin kaksi viimeistä virkettä siirtyisivät pykälän 4 momentiksi.

3. Esityksen vaikutukset

Ehdotettu muutos 7 luvun 3 §:ään johtaa siihen, että perittävän eläessään tekemiä lah-

joituksia arvioidaan lakiosaa laskettaessa samalla tavoin riippumatta siitä, kenelle lahjoitukset on annettu. Muutos tulee eräissä tapauksissa helpottamaan muun muassa elinkeino-omaisuuden siirtämistä elinkeinon jatkajalle perittävän eläessä. Tällainen luovutus ei vaikuta lakiosan laskemiseen luovuttajan kuoltua, ellei luovutusta ole tehty sellaisissa olosuhteissa tai sellaisin ehdoin, että se on tarkoituksensa puolesta rinnastettavissa testamenttiin.

Perintökaaren 7 luvun 5 §:ään ehdotettu muutos johtaa siihen, että testamentti voidaan nykyistä jossakin määrin useammassa tapauksessa panna täytäntöön sisältönsä mukaisena, jos testamentin saaja suorittaa lakiosasta puuttuvan määrän rahana. Lakiosavaatimuksen esittämistapaan ehdotettu muutos parantaa lakiosaoikeuden pysyvyyttä tapauksissa, joissa testamentin saajaa ei onnistuta tavoittamaan.

Esityksellä ei ole organisatorisia vaikutuksia eikä vaikutuksia valtion tai muiden julkisyhteisöjen talouteen.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä oikeusministeriössä. Luonnoksesta hallituksen esitykseksi pyydettiin lausunnot 14 viranomaiselta ja järjestöltä, jotka edustavat muun muassa yritys- ja elinkeinotoimintaa, oikeustieteellistä tutkimusta sekä asianajo- ja oikeusaputoimintaa. Ehdotettuja muutoksia pidettiin lausunnoissa perusteltuina ja tarpeellisina.

5. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus.

Laki

perintökaaren 7 luvun 3 ja 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 5 päivänä helmikuuta 1965 annetun perintökaaren (40/1965) 7 luvun 3 §:n 3 momentti ja 5 §:n 2 ja 3 momentti, viimeksi mainittu momentti sellaisena kuin se on laissa 700/1990, sekä

lisätään 5 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 700/1990, uusi 4 momentti seuraavasti:

7 luku

Lakiosasta

3 §

Pesän varoihin on lisättävä perittävän antama ennakoperintö sekä, jollei erityisiä vastasyitä ole, hänen sellaisissa olosuhteissa tai sellaisin ehdoin eläessään antamansa lahja, että se on tarkoituksensa puolesta rinnastettavissa testamenttiin. Omaisuuden arvo on määrättävä sen ajankohdan mukaan, mikä sillä vastaanotettaessa oli, jollei asianhaaroista muuta johdu.

5 §

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, testamentti on kuitenkin tehokas, jos testamentin saaja suorittaa lakiosaan oikeutetulle perilliselle hänen lakiosaansa vastaavan tai siitä puuttuvan määrän rahana perillisen määräämän kohtuullisen ajan kuluessa eikä rahasuoritusta ole testamentissa kielletty.

Perillisen on vedottava testamentin tehotto-

muuteen ilmoittamalla lakiosaa koskeva vaatimuksensa testamentin saajalle haastemiehen välityksellä tai muutoin todistettavasti kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun testamentti on annettu 14 luvun 4 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla tiedoksi perilliselle. Jos lakiosaa koskevaa vaatimusta ei ole saatu ilmoitetuksi testamentin saajalle sen vuoksi, että hänen voidaan olettaa asiassa ilmenneiden seikkojen perusteella välttelevän vaatimuksen tiedoksiantoa tai että hänen osoitteensa on tuntematon, lakiosaa koskeva vaatimus voidaan tehdä myös ilmoittamalla siitä edellä mainitun ajan kuluessa julkaistavassa virallisessa lehdessä.

Perillinen ei voi vedota testamentin tehottomuuteen, jos hän on perittävän kuoltua luopunut lakiosastaan. Lakiosasta luopumisesta perittävän eläessä säädetään 17 luvun 1 §:n 2 momentissa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta .

Jos perittävä on kuollut ennen tämän lain voimaantuloa, on sovellettava aikaisempia säännöksiä.

Helsingissä 18 päivänä syyskuuta 1998

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Oikeusministeri *Jussi Järventaus*

Liite

Laki**perintökaaren 7 luvun 3 ja 5 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 5 päivänä helmikuuta 1965 annetun perintökaaren (40/1965) 7 luvun 3 §:n 3 momentti ja 5 §:n 2 ja 3 momentti, viimeksi mainittu momentti sellaisena kuin se on laissa 700/1990, sekä
lisätään 5 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 700/1990, uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7 luku

Lakiosasta

3 §

Pesän varoihin on lisättävä perittävän antama ennakkoperintö sekä, jollei erityisiä vastasyitä ole, hänen sellaisissa olosuhteissa tai sellaisin ehdoin eläessään antamansa lahja, että se on tarkoituksensa puolesta rinnastettavissa testamenttiin, *niin myös hänen jälkeläiselleen tai ottolapselleen taikka tämän jälkeläiselle tahi näiden puolisoille antamansa sellainen lahja, jolla on ilmeisesti tarkoitettu suosia sen saajaa lakiosaan oikeutetun perillisen vahingoksi.* Omaisuuden arvo on määrättävä sen ajankohdan mukaan, mikä sillä vastaanotettaessa oli, jollei asianhaaroista muuta johdu.

Pesän varoihin on lisättävä perittävän antama ennakkoperintö sekä, jollei erityisiä vastasyitä ole, hänen sellaisissa olosuhteissa tai sellaisin ehdoin eläessään antamansa lahja, että se on tarkoituksensa puolesta rinnastettavissa testamenttiin. Omaisuuden arvo on määrättävä sen ajankohdan mukaan, mikä sillä vastaanotettaessa oli, jollei asianhaaroista muuta johdu.

5 §

Sen estämättä, mitä 1 momentissa on sanottu, on testamentti, *jolla perittävä on määrännyt jäämistönsä tai jotakin siihen kuuluvaa jollekin sillä ehdolla, että* testamentin saaja suorittaa lakiosaan oikeutetulle perilliselle hänen lakiosaansa vastaavan tai siitä puuttuvan määrän rahana, *pätevä siinä tapauksessa, että suoritus tapahtuu viimeistään* perillisen määrämän kohtuullisen ajan kuluessa.

Perillisen on vedottava testamentin tehotto-
 muuteen ilmoittamalla lakiosaa koskeva vaatimuksensa testamentin saajalle haastemie-

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, *testamentti on kuitenkin tehokas, jos* testamentin saaja suorittaa lakiosaan oikeutetulle perilliselle hänen lakiosaansa vastaavan tai siitä puuttuvan määrän rahana perillisen määrämän kohtuullisen ajan kuluessa *eikä rahasuoritusta ole testamentissa kielletty.*

Perillisen on vedottava testamentin tehotto-
 muuteen ilmoittamalla lakiosaa koskeva vaatimuksensa testamentin saajalle haastemie-
 hen välityksellä tai muutoin todistettavasti kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun testamentti on annettu 14 luvun 4 §:n 1 momen-

Voimassa oleva laki

hen välityksellä tai muutoin todistettavasti kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun testamentti on annettu 14 luvun 4 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla tiedoksi perilliselle. Perillinen ei voi vedota testamentin tehottomuuteen, jos hän on perittävän kuoltua luopunut lakiosastaan. Lakiosasta luopumisesta perittävän eläessä säädetään 17 luvun 1 §:n 2 momentissa.

Ehdotus

tissa säädetyllä tavalla tiedoksi perilliselle. Jos lakiosaa koskevaa vaatimusta ei ole saatu ilmoitetuksi testamentin saajalle sen vuoksi, että hänen voidaan olettaa asiassa ilmenneiden seikkojen perusteella välttelevän vaatimuksen tiedoksiantoa tai että hänen osoitteensa on tuntematon, lakiosaa koskeva vaatimus voidaan tehdä myös ilmoittamalla siitä edellä mainitun ajan kuluessa julkaistavassa virallisessa lehdessä.

Perillinen ei voi vedota testamentin tehottomuuteen, jos hän on perittävän kuoltua luopunut lakiosastaan. Lakiosasta luopumisesta perittävän eläessä säädetään 17 luvun 1 §:n 2 momentissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta .

Jos perittävä on kuollut ennen tämän lain voimaantuloa, on sovellettava aikaisempia säännöksiä.
